

Rösten som gjorde jazzen svensk

Berättelse

Monica Zetterlund föddes 1937 i Hagfors, en liten industristad i Värmland. Hennes pappa älskade jazz, och redan som barn lyssnade hon på amerikanska skivor hemma. Som ung flicka ramlade hon från en hemmagjord trapets och skadade ryggen, och det visade sig att hon hade en medfödd skolios, en sned ryggrad. Den skadan gjorde ont resten av hennes liv, men hon lät den aldrig stoppa henne.

Hon började sjunga professionellt redan som tonåring. På 1950-talet uppträdde hon på jazzklubben Nalen i Stockholm, och snart märkte folk att hon hade något helt eget. Det viktiga var inte bara att hon sjöng amerikansk jazz, utan att hon också sjöng den på svenska. Tillsammans med textförfattaren Beppe Wolgers gjorde hon kända låtar på svenska, till exempel "Sakta vi gå genom stan", där den svenska texten kändes lika naturlig som musiken.

År 1964 spelade hon in albumet *Waltz for Debby* med den berömda amerikanska pianisten Bill Evans. Det var ovanligt att en svensk sångerska arbetade med en så stor internationell stjärna. Monica själv kallade albumet det bästa hon hade gjort, och i dag räknas det som en klassiker. Året innan, 1963, hade hon representerat Sverige i Eurovision Song Contest med den lugna jazzlåten "En gång i Stockholm", vilket visade att hon vågade gå sin egen väg även när andra valde enklare schlager.

Monica var inte bara sångerska. Hon arbetade med den kända komikerduon Hasse och Tage och spelade i revyer och filmer. Hennes mest minnesvärda roll var Ulrika i Jan Troells film *Utvandrarna* från 1971, en berättelse om svenskar som lämnade fattigdomen och reste till Amerika. För många blev hon lika älskad som skådespelare som hon var som sångerska.

Ryggen blev sämre med åren. Trots att hon hade svåra smärtor fortsatte hon att uppträda, ibland sittande på en stol. Till slut, 1999, orkade hon inte längre och slutade. Den 12 maj 2005 dog hon i en brand i sin lägenhet i Stockholm. Hon var 67 år. Branden tros ha startat av en cigarett, och på grund av sin skolios kunde hon inte ta sig ut själv.

Monica Zetterlund lämnade efter sig något som inte brann upp: idén att jazz kan sjungas på svenska, med både värme och allvar. Hennes röst spelas fortfarande, och för många är hon ett bevis på att en konstnär kan skapa något stort trots stora hinder.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
industristad	en stad där det finns många fabriker
skolios	en sjukdom där ryggraden böjer sig åt sidan
professionellt	som ett riktigt yrke, mot betalning

ORD	FÖRKLARING
textförfattare	en person som skriver texterna till sånger
representera	att vara med och stå för ett land
schlager	en enkel och lättsam populärlåt
komikerduo	två personer som gör humor tillsammans
revy	en scenshow med sång, musik och skämt
minnesvärd	något man gärna kommer ihåg
uppträda	att stå på en scen och sjunga eller spela
smärta	när något gör ont
konstnär	en person som skapar musik, konst eller teater

Läsförståelsefrågor

- Var och när föddes Monica Zetterlund?
 - I Stockholm år 1964
 - I Hagfors år 1937
 - I Amerika år 1937
- Vad var det speciella med hur Monica sjöng jazz?
 - Hon sjöng den på svenska
 - Hon sjöng bara på engelska
 - Hon skrev all musik själv
- Vem spelade Monica in albumet *Waltz for Debby* tillsammans med?
 - Beppe Wolgers
 - Hasse och Tage
 - Bill Evans
- Varför kunde Monica inte ta sig ut ur lägenheten under branden?
 - Hon sov för djupt
 - Hennes ryggsjukdom hindrade henne från att röra sig
 - Dörren var låst
- Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 - Monica skadade ryggen när hon var barn.
 - Monica slutade uppträda direkt efter Eurovision.
 - Monica hade syskon som också var sångare.
- Vad menas i sista stycket med att hon lämnade “något som inte brann upp”? (Förklara med egna ord.)
- Varför kan man säga att Monica “vågade gå sin egen väg” i Eurovision 1963? (Svara kort med stöd i texten.)
- Beskriv kort vilken roll Monica spelade i filmen *Utvandrarna* och vad den filmen handlar om.
- Hur märks det i texten att Monicas skada inte stoppade hennes karriär? Ge ett exempel.
- Vad tror du författaren vill att läsaren ska känna eller minnas om Monica? Motivera ditt svar.

Diskussionsfrågor

- Monica sjöng utländsk musik på sitt eget språk. Känner du till någon artist som gör något liknande i ditt hemland eller på svenska i dag?
- Hon fortsatte att arbeta trots stark smärta. Vad tror du gav henne kraften att fortsätta?

- Varför kan det vara viktigt för ett land att ha egna artister som blir kända internationellt?
- **Skriv (5–6 meningar):** Berätta om en person (känd eller någon du känner) som har skapat eller gjort något viktigt trots ett stort hinder.